

Negyedéves jelentés

2004. április 15.

Tartalomjegyzék

I.	Monetáris politika	3
II.	A monetáris politikai eszköztár változása	4
	A költségvetés devizakonverziójából származó likviditásfelesleg semlegesítése	4
III.	A pénzügyi közvetítő rendszer	5
	A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitása	5
	Jogszabály-előkészítés, szabályozás	6
	Jegybanki ellenőrzés	6
IV.	Devizatartalékok	8
V.	Emissziós tevékenység	9
	Készpénzforgalom, feldolgozási tevékenység	9
	Forgalomban lévő készpénz	9
	Forgalomban lévő bankjegyek	10
	Forgalomban lévő érmék	10
	Bankjegy- és érmeszakértői tevékenység	11
	Emlékpénzérme-kibocsátás	11
VI.	Fizetési rendszer	12
	A VIBER-forgalom alakulása	12
	Konzultáció a VIBER-tagokkal	13
	VIBER üzemidő-hosszabbítása rendjének megváltoztatása	13
	Befejeződött a SWIFT migráció	14
	Konzultáció az EU-csatlakozásnak a pénzforgalomra gyakorolt hatásáról	14
	Pénzfeldolgozó cégek az MNB bankjegyfeldolgozó központjában	14
VII.	Az MNB statisztikai tevékenysége	15

Beszámoló az MNB 2004. első negyedévi tevékenységéről

I. Monetáris politika

A 2004 januárjában publikált KSH-adatok szerint a 2003. decemberi, egy évre visszatekintő infláció 5,7% lett, ami meghaladta a 4,5% alatti inflációs célt. Az eltérés okait áttekintve a Monetáris Tanács megállapította, hogy azok részben időleges, részben tartós tényezőkre vezethetők vissza. Elsősorban a feldolgozatlan élelmiszerárak novemberi, a várakozásokat meghaladó emelkedése okozta a 4,9%-os maginfláció és a tényleges fogyasztóiár-index közötti eltérést. A tartós tényezők közül 2003-ban a háztartási szektor fogyasztási kiadásainak gyors növekedése, a bérinfláció tervezettnél magasabb szintje és az állami költségvetés tervezettnél nagyobb hiánya növelte az inflációs nyomást.

Február 23-án publikálta az MNB a *Jelentés az infláció alakulásáról* című kiadványt. A *Jelentés*hez kapcsolódó állásfoglalásában a Monetáris Tanács hangsúlyozta, hogy 2004-ben az inflációra ható folyamatok jelentős mértékben megváltoznak 2003-hoz képest. A korábbi gyors fogyasztásbővülés a jegybank prognózisa szerint megtorpan az idei évben, s a tervezett költségvetési keresletszűkítés is az áremelkedések ütemének csökkenése irányába hat. Ugyanakkor a szabályozott árak inflációt meghaladó növelése és az indirekt adók (áfa, jövedéki adók) emelése több mint két százalékponttal megemeli a fogyasztóiár-index szintjét. Mindezen hatásokat figyelembe véve, változatlan monetáris kondíciókat feltételezve 2004 decemberére 6,9%-os infláció várható. Az indirekt adóemelések hatásától megtisztított fogyasztói áremelkedés üteme azonban ennél lényegesen alacsonyabb lehet, várhatóan 5% körül alakul. Mindez összességében azt jelenti, hogy az indirekt adók hatását kiszűrő nettó inflációs mutató 2004 végére

előreláthatóan csökken a 2003 végén mért fogyasztóiár-indexhez viszonyítva.

A Monetáris Tanács korábbi döntése alapján az indirekt adóemelések hatását nem fogja a monetáris kondíciók szigorításával ellensúlyozni, csak az emelkedő inflációs várakozásokból következő tartós inflációs nyomás ellen kíván fellépni. Amennyiben a monetáris politikának sikerül a tartós inflációs hatásokat ellensúlyozni és a belső keresletnövekedés visszafogottan alakul, akkor – miután az adóemelések árszintemelő hatása kiesik az árindexből – 2005 decemberére teljesíthető a 4%-os inflációs cél.

Március végén, illetve április elején a Monetáris Tanács két alkalommal 25-25 bázisponttal csökkentette az alapkamat 2003 novembere óta változatlan mértékét. Az óvatos kamatcsökkentéseket a forintbefektetések februárban és márciusban jelentősen javuló kockázati megítélése tette lehetővé. A külföldi befektetők által elvárt kockázati felár mérséklődése elsősorban a makrogazdasági folyamatok és a magyar gazdaságpolitikába vetett bizalom javulását tükrözi. A kockázati megítélés javulása növeli az MNB kamatpolitikai mozgásterét, egyben megkönnyíti az inflációs célok elérését. Mindazonáltal a kedvező folyamatok még nem minden területen tekinthetők tartósak, ezért a Monetáris Tanács indokoltnak látja az óvatosságot és fokozatosságot.

A Monetáris Tanács összetételében több személyi változás történt 2004 első negyedévében. A köztársasági elnök a Monetáris Tanács tagjává nevezte ki Bihari Vilmost, dr. Hardy Ilonát és dr. Kopits Györgyöt, míg Riecke Werner alelnök mandátuma lejárt.

II. A monetáris politikai eszköztár változása

A költségvetés devizakonverziójából származó likviditásfelesleg semlegesítése

A Magyar Nemzeti Bank 2004. február 17-én bejelentette, hogy az elkövetkező egy év során előreláthatóan 1 milliárd eurót kíván a devizapiacra értékesíteni annak érdekében, hogy a költségvetés devizakonverziójának likviditásbővítő hatását ellensúlyozza. Az összeg a bankrendszer likviditási helyzetének és az állami devizaforrás-bevonásnak a függvényében az év során változhat. A költségvetés devizafinanszírozási politikájától és az EU-transzferek várható összegétől függően az MNB a következő években is folytatni kívánja a költségvetés jegybankkal szembeni nettó forintkonverziójának piacra terelését.

A devizapiaci értékesítés bevezetését az indokolta, hogy a kialakult gyakorlat szerint a költségvetés devizaeszközeit nem a piacon, hanem a jegybanknál váltja át forintra, ami jelentős mértékben befolyásolja

a hazai bankrendszer likviditási helyzetét. Az idei év során az állam a lejáró mennyiséget meghaladó devizakötvénykibocsátást tervez, ezzel párhuzamosan csökken a nettó forintállampapír-kibocsátás, ami megnöveli a bankrendszer forintlikviditását. Az EU-forrásokból származó deviza forintra konvertálása pedig azáltal okoz likviditásbővülést, hogy az euróban átutalásra kerülő pénzek átváltása után azok forintban kerülnek kifizetésre a gazdaság szereplői számára. Az állam MNB-vel szembeni nettó forintkonverziójának devizapiacra terelése megfelel számos európai uniós tagország korábbi gyakorlatának.

A jegybank devizapiacra történő megjelenése likviditáskezelési célokat szolgál, a forint árfolyamának alakulását nem kívánja befolyásolni, ennek érdekében a piacra terelésre sok részletben, kis összegekben, árelfogadó módon kerül sor, figyelembe véve a bankközi devizapiaci szokványokat.

III. A pénzügyi közvetítő rendszer

A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitása

A pénzügyi közvetítő rendszer 2004. I. negyedévét stabil működés jellemezte. Az év első hónapjaiban tapasztalt új tendencia, hogy az állami lakástámogatási rendszer feltételeinek megváltozására a bankok a deviza alapú lakáshitel-konstrukciók bevezetésével reagáltak. Az első negyedévben a lakáshitelezésben aktív szerepet vállaló bankok többsége már megjelent, illetve a közeljövőben hasonló termék bevezetését tervezi. A bankok tapasztalatai szerint élénkülő kereslet mutatkozik az új termék iránt. A deviza alapú konstrukciók kockázati kitétségét jelentősen növeli a termék jellegéből fakadó árfolyamkockázat. Az MNB a lakáshitelezés kockázatainak vizsgálatát 2004-ben továbbra is kiemelt témaként kezeli. Ennek részeként 2004 februárjában az érintett kereskedelmi bankok hitelezési és kockázatkezelési vezetőivel szakmai konzultációt tartott. A piaci bevezetés alatt álló devizaalapú lakáshitel-konstrukciókhoz kapcsolódó kockázatokat feltáró részletes elemzését az MNB a II. félévben megjelent *Jelentés a pénzügyi stabilitásról* című kiadványában jelenteti meg.

2004 februárjában az MNB szervezésében első alkalommal került megrendezésre nemzetközi pénzügyi stabilitási konferencia, amelyen az EKB, az eurózónába tartozó országok, valamint a csatlakozó országok jegybankjainak pénzügyi stabilitási területén dolgozó vezetői és munkatársai vettek részt. A rendezvény célja annak feltérképezése volt, hogy az EU-hoz 2004. május 1-jével csatlakozó országok jegybankjai milyen módon segítik, befolyásolják és ellenőrzik az egyes országok pénzügyi stabilitásának helyzetét, illetve fenntartását. A rendezvény lehetőségét adott annak bemutatására, hogy a csatlakozó országok milyen fejlettségi szinten vannak és milyen megoldandó feladatok előtt állnak a pénzügyi stabilitás mérési módszereit és hosszú távú biztosítását illetően. A konferencia továbbá áttekintette az uniós csatlakozással összefüggő pénzügyi integrációval kapcsolatos kihívásokat is, amelyek a csatlakozó közép-kelet-európai országok jegybankjai

számára a jövőben számos új feladatot jelentenek.

A Magyar Nemzeti Bank 2003 tavaszán indította el a banki hitelezési folyamat jobb megértését szolgáló, féléves gyakoriságú, kérdőíves felmérését, „Felmérés a hitelezési vezetők körében, a bankok hitelezési gyakorlatának vizsgálatára”. Ezt 2003 nyarán és 2004 elején egy-egy újabb felmérés követte. A felméréseket megelőzően hitelezésről az MNB csak állományi és bizonyos áradatakkal rendelkezett. A kérdőív ezeket a meglévő információkat bővíti, elsősorban a hiányzó hitelkínálati és -kereslet tényezőkre kérdez rá, amelyek többsége csak minőségi ismérvekkel ragadható meg. Ezenkívül a kérdőív a hitelkínálatot és -keresletet befolyásoló faktorokra is rákérdez. A felmérés eredményeinek lehetséges felhasználási köre széles. A felmérés elsődleges célja a pénzügyi stabilitás kockázatainak pontosabb értékelése. Például nagy segítséget nyújthat a banki hitelezés két szélsőséges állapotának – a hitelezési túlfűtöttség és hitelszűke - időben történő felismerésében. Az első három felmérés eredményét 2004. március elsején publikálta az MNB. A jövőben a felmérés eredményeit a vizsgálatot követő két hónapon belül kívánja megjelentetni a jegybank.

Az EKB Bankfelügyeleti Bizottságában az MNB a PSZÁF-fal együtt vesz részt. Magyarország 2004. május 1-jei EU-csatlakozásával – amelynek következtében a korábbi megfigyelői státusz helyett hazánk már állandó tagként vesz részt az EKB munkabizottságaiban –, az EKB a csatlakozó országokat képviselő hatóságokat, így az MNB-t is aktívan bevonja az Európai Unió pénzügyi közvetítő rendszerének elemzését célzó tevékenységébe. Ehhez a munkához az EKB az MNB-től – hasonlóan az EU más nemzeti jegybankjaihoz – országtanulmányok, valamint a bankszektorra vonatkozó aktuális elemzések elkészítése mellett rendszeres információk megküldését és speciális témákhoz kapcsolódó felmérésekben való közreműködését kéri. Ennek részeként 2004 első negyedévében elkészült a be-

mutató országjelentés a bankrendszer 2003. évi, ill. 2004. évi várható strukturális helyzetéről. Az MNB az EKB kérésére két, 2004. évi várható főbb banki kockázatok és stratégiák, valamint outsourcing témakörökben kérdőíves felméréssel fordult a bankrendszer egyes tagjaihoz. A felmérések az EU és a csatlakozó országok mindegyikében egyidejűleg, azonos módszertan alapján készültek el, az ország bankrendszerét megfelelően reprezentáló bank közreműködésével. Az MNB továbbá részt vett a bankbiztosítói csoportokra és az európai vállalat státuszára vonatkozó munkaanyag elkészítésében. Az EKB 2004-ben kiemelt feladatként kezeli a stabilitási célú adatgyűjtések harmonizálását. Az anyagot előkészítő munkacsoportba a csatlakozó országok közül Magyarországot választották.

Jogszabály-előkészítés, szabályozás

2004 első negyedében több jelentős pénzügyi tárgyú jogharmonizációs célú törvénymódosítás előkészítése történt meg. E lépések tulajdonképpen az „utolsó simításoknak” is tekinthetők a csatlakozást megelőző több éves jogharmonizációs folyamatban. (Természetesen a jogharmonizáció az EU-csatlakozást követően sem szűnik meg, hiszen az új közösségi irányelveket a jövőben is folyamatosan be kell építeni a hazai jogrendszerbe.)

Ennek során kidolgozták az elektronikus pénzt kibocsátó intézményekről szóló 2000/46/EK irányelv (ELMI direktíva) és a pénzügyi biztosítéki megállapodásokról szóló 2002/47/EK irányelv (Collateral direktíva) harmonizálását megvalósító hazai szabályozásokat. Jegybanki szempontból mindkét direktíva kiemelkedő fontosságúnak tekinthető, hiszen az elektronikus pénz szabályozásának közvetlen kihatása lehet a pénzforgalmi rendszerre, míg a szerződéses pénzügyi biztosítékok hatékonyabb érvényesíthetősége várhatóan hozzájárul a pénzügyi közvetítés rendszerkockázatainak csökkentéséhez. A már parlamenti szakban lévő javaslatok szerint az ELMI-direktíva külön törvényben, és a hitelintézeti törvény apróbb módosítása által kerül átvételre, míg a Collateral-di-

rektíva szabályainak harmonizálása a Polgári törvénykönyv és a Csődtörvény óvadéokra vonatkozó részeinek a módosításával valósul meg.

Ezen kívül, immár „menetrendszerűen” napirenden van a pénzügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó egyes törvények (a hitelintézeti, a tőkepiaci, a biztosítási, a jelzálog-hitelintézeti, a lakástakarékpénztári, az MFB-, valamint a kockázati tőke törvény) - részben jogharmonizációs célú - kisebb módosítása.

Az MNB ezúttal is aktívan részt vett valamennyi fent említett törvényjavaslat előkészítésében, amelyek parlamenti elfogadása várhatóan hazánk EU-csatlakozásáig megtörténik.

2004 I. negyedében további jelentős lépések történtek a banki hitel-, piaci és működési kockázatok kezelését szabályozó előírásokat módosító új európai tőke megfelelési szabályozásra (CAD 3) történő hazai felkészülés területén. Mivel a szabályozást megvalósító direktíva tervezet végleges szövege csak 2004 közepére várható, ezért az MNB illetékes szakértői folyamatosan figyelemmel kísérik az új tőkeszabályozáshoz kapcsolódó fejleményeket, és bekapcsolódnak a munkálatokba.

Jegybanki ellenőrzés

A jegybank a 2004. évi helyszíni ellenőrzések tervezése során a hatáskörébe tartozó valamennyi tevékenység¹, továbbá valamennyi intézménytípus² vizsgálatának szükségességét figyelembe vette. A jegybankspecifikus kockázatok felmérésekor, az elmúlt évek gyakorlatához hasonlóan, meghatározta az év kiemelt vizsgálati szempontjait, és azokat 2004-ben első ízben a honlapján a helyszíni ellenőrzési politikájának mellékleteként meg-

¹ Jegybank-specifikus tevékenységek: adatszolgáltatás, pénzforgalom, pénzfeldolgozás, készpénz forgalomba hozatala, jegybanki kötelező tartalék

² Hitelintézet, egyéb pénzügyi intézmények (befektetési vállalkozások, befektetési alapok, biztosítók), nem pénzügyi vállalatok, pénzfeldolgozók

hirdette. A hitelintézeteknél, egyéb pénzügyi közvetítőknél, nem pénzügyi vállalatoknál és pénzfeldolgozóknál végzett átfogó és témavizsgálatok mellett a jegybank 2004-ben is kiemelt hangsúlyt fektet a korábbi vizsgálatok során feltárt hibák kijavításának utólagos helyszíni ellenőrzésére.

Az ellenőrzési terület³ az I. negyedévben 35 intézménynél (2 bank, 8 bankfiók, 12 szövetkezeti hitelintézet, 12 nem pénzügyi vállalat és 1 befektetési alapkezelő) végzett helyszíni ellenőrzést, amelyekből hat pénzforgalom és/vagy adatszolgáltatás témában utóvizsgálat volt.

---

³ A Jegybanki ellenőrzési főosztály és az MNB Területi Igazgatóságainak revizori osztályai

IV. Devizatartalékok

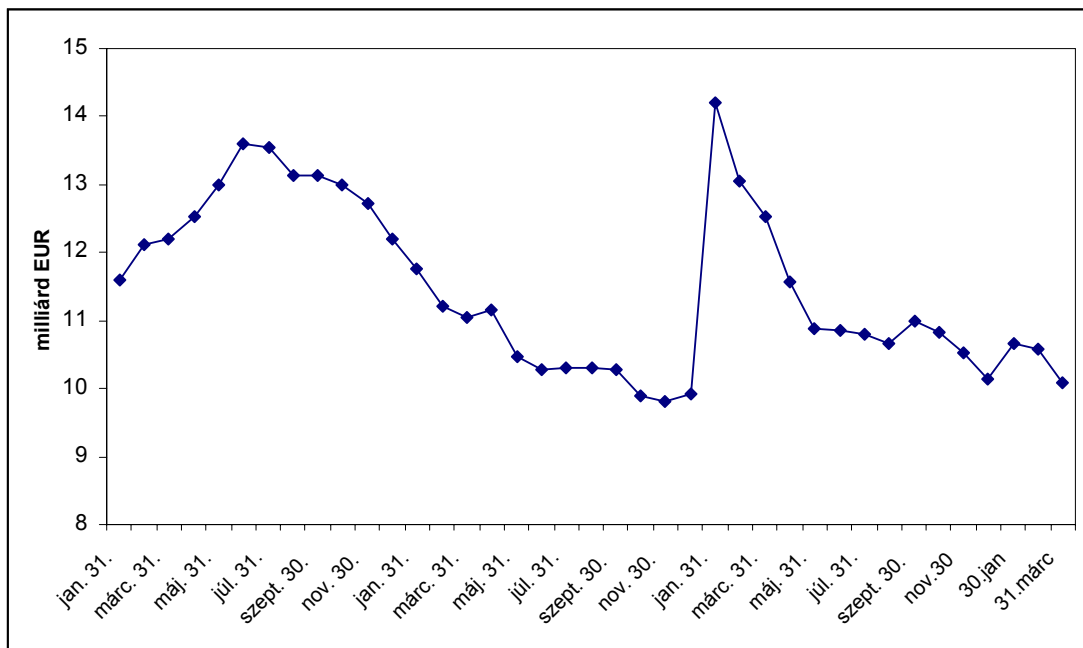
2004 első negyedévében a hivatalos devizatartalékok nagysága enyhén, 43 millió euróval csökkent, és így a decemberi 10 142 millió euróról 10 099 millió euróra süllyedt március hó végére.

A csökkenés mögött a következő tényezők állnak. A magyar állam és az Magyar Nemzeti Bank finanszírozásból adódó tételei közül, amely a kamatterheket, törlesztéseket és előtörlesztéseket, kibocsátásokat és visszavásárlásokat tartalmazza, hatásai folytán kiemelkedik az ÁKK 1 000 millió eurós kötvénykibocsátása. Az időszak során 1 000 millió német márkában, illetve 50 000 millió japán jenben denominált devizakötvény lejáratok, valamint egyéb hosszú kifizetések csökkentették a devizatartalékokat.

A dollár árfolyamának gyengülése az euróhoz képest az első negyedévben a dollárban fennálló tartalékokon keresztül közel 40 millió euróval növelte az euróban kifejezett tartalékszintet. A fennálló fedezeti ügyletek mark-to-market kiértékelése 30 millió euróval csökkentette a devizatartalékokat az átértékelési különbözeten keresztül. Az MNB az első negyedévben összesen 93 millió eurót adott el a hazai bankközi devizapiacra.

A rövid lejáratú betétállomány ingadozása összesen további 30 millió eurós mérséklődést eredményezett a kérdéses időszak tartalékszintjében. A befektetési és likviditási kötvényportfóliókon realizált hozam összesen 95 millió euró volt.

1. ábra: A hivatalos devizatartalékok alakulása 2001 elejétől

V. Emissziós tevékenység 2004. I. negyedév

A jegybank 2004 első negyedévében a kívánt mennyiségben és címletösszetételben, valamint megfelelő minőségben biztosította az ország készpénzellátását.

A készpénzforgalom zökkenőmentes ellátásához, illetve a megfelelő mértékű jegybanki készpénzkészletek biztosításához szükséges bankjegyeket és érméket a jegybank tulajdonában lévő vállalatok, a Pénzjegynyomda Rt. és a Magyar Pénzverő Rt. gyártják.

Készpénzforgalom, feldolgozási tevékenység

2004 első negyedévében a Magyar Nemzeti Bank pénztárai 853 milliárd forint értékű készpénzforgalmat bonyolítottak le, amely 14%-kal több a 2003. első negyedévi pénztári forgalom értékénél. A jegybanki készpénzforgalom növekedését a jegybankba befizetett készpénz volumenének emelkedése eredményezte, a jegybankból kifizetett bankjegyek és érmék értéke csökkent az elmúlt év azonos időszakához viszonyítva.

2004 első negyedévében a váltásokat is figyelembe véve, az ügyfelek 89 millió darab, 484 milliárd forint értékű bankjegyet fizettek be az MNB pénztáraiba. A mennyiségi adatok 17%-kal, az érték adatok 31%-kal emelkedtek az elmúlt év azonos időszakához viszonyítva. A magas betéti kamatok vélhetően takarékosagra ösztönözték a lakosságot, ennek következtében növekedett a lakossági betétállomány és a forgalomban feleslegessé váló készpénz a hitelintézeteken keresztül visszakerült a jegybankba.

Az első negyedévben az MNB pénztáraiból a váltásokkal együtt 72 millió darab, 366 milliárd forint értékű bankjegy került forgalomba, ami a mennyiséget tekintve 1%-kal, az értéket tekintve 3%-kal volt alacsonyabb az elmúlt év hasonló időszakának forgalmánál.

A készpénzforgalom Főpénztár és területi hálózat közötti megoszlásában tovább folytatódott az elmúlt évekre is jellemző tendencia, a területi hálózat forgalomból való részesedésének növekedése. 2004 első negyedévében a jegybanki készpénzforgalom 28%-a a négy területi igazgatóság pénztárain keresztül bonyolódott le, míg 2003 első negyedévében ez az arány 27%, 2002 hasonló időszakában 23% volt.

Forgalomban lévő készpénz

2004 első negyedévének a végén a forgalomban lévő készpénz értéke 1 340,5 milliárd forint volt, 4,8%-kal (61,4 milliárd forinttal) több, mint az előző év hasonló időszakában.

Az első negyedévben egy lakosra átlagosan 133 ezer forint összegű készpénz, 23 darab bankjegy és 213 darab érme jutott. Az elmúlt évhez képest az egy főre jutó készpénz értéke 5%-kal emelkedett, a bankjegyek száma 1 darabbal, az érmék száma 18 darabbal nőtt. (2003 végén az eurózónában az egy főre jutó forgalomban lévő euróbankjegyek száma 29, az euróérméké 159 darab volt.) A forgalmi készpénzállomány értékén belül a bankjegyek aránya az előző évekhez hasonlóan 98%, az érméké 2% volt.

1. táblázat: Forgalomban lévő készpénz az első negyedév végén

	2003. márc. 31.	2004. márc. 31.	Változás	
	milliárd forint			%
Bankjegyek	1254,2	1313,9	59,7	104,8
Érmék	22,4	23,9	1,5	106,7
Forgalmi készpénzállomány	1276,6	1337,8	61,2	104,8
Emlékpénzek	2,5	2,7	0,2	108,0
Forgalomban lévő készpénz	1279,1	1340,5	61,4	104,8

Forgalomban lévő bankjegyek

Az első negyedév végén a forgalomban lévő bankjegyállomány értéke 1 314 milliárd forint volt, 4,8%-kal több, mint az elmúlt év hasonló időszakában. A forgalomban lévő bankjegyek darabszáma – a 20 000 forintos részarányának nagyobb mértékű bővülése következtében – ennél kisebb mértékben, 2,2%-kal emelkedett. A 20 000 forintos címlet térnyerése 2004 első negyedévében tovább folytatódott, a

forgalomban lévő bankjegyek darabszámán belüli részaránya a 2003. március végi 7%-ról 2004. március végére 9%-ra emelkedett, míg ugyanebben az időszakban az értéken belüli aránya 26%-ról 32%-ra változott. A forgalomban lévő bankjegyek darabszámán és értékén belül a legmagasabb arányt továbbra is a 10 000 forintos képviselte, bár részaránya, mind az értéket, mind a darabszámot tekintve az elmúlt év hasonló időszakához viszonyítva csökkent.

2. táblázat: Forgalomban lévő bankjegyek 2004. március 31-én

Címletek	Mennyiség	Érték	Megoszlás (%)	
	millió darab	millió forint	mennyiség	érték
20 000 forint	21,2	423 163	9.3	32.2
10 000 forint	68,6	685 574	30.2	52.2
5 000 forint	22,8	113 888	10.0	8.7
2 000 forint	15,9	31 829	7.0	2.4
1 000 forint	41,6	41 616	18.3	3.2
500 forint	21,2	10 629	9.3	0.8
200 forint	36,2	7 244	15.9	0.5
Összesen	227,5	1 313 943	100.0	100.0

Forgalomban lévő érmék

2004 első negyedévének végén 2 154 millió darab érme volt forgalomban, 10,4%-kal, 203 millió darabbal több, mint az elmúlt év hasonló időszakában. A növekmény több, mint 70%-a a kis címletű (1 és 2 forintos) érmék átlagot meghaladó mértékű kiáramlásából származott. A forga-

lomban lévő érmék értéke 6,5%-kal (1,5 milliárd forinttal) emelkedett az elmúlt év hasonló időszakához viszonyítva.

2004 első negyedévében a forgalomban lévő érmék címletek szerinti megoszlásában sem a darabszámot, sem az értéket tekintve nem volt számottevő változás az elmúlt évhez viszonyítva.

3. táblázat: Forgalomban lévő érmék 2004. március 31-én

Címletek	Mennyiség	Érték	Megoszlás (%)	
	millió darab	millió forint	mennyiség	érték
100 forint	124,8	12482	5,8	52,2
50 forint	71,0	3549	3,3	14,9
20 forint	144,8	2896	6,7	12,1
10 forint	176,2	1762	8,2	7,4
5 forint	233,6	1168	10,8	4,9
2 forint	639,7	1279	29,7	5,3
1 forint	764,0	764	35,5	3,2
Összesen	2 154.1	23 900	100.0	100,0

Bankjegy- és érmeszakértői tevékenység

A bankjegy- és érmeszakértői terület tevékenységének középpontjában 2004 első negyedévében az Európai Unióhoz való csatlakozás jegyében létrehozott Nemzeti Készpénzszakértői Központ működési feladatainak megteremtése állt. Az euró hamisítás elleni védelmének biztosítása érdekében az Európai Központi Bank (EKB) által létrehozott Counterfeit Monitoring Systemhez való kapcsolódás már a csatlakozást megelőzően is szükségessé tette a szakértői tevékenységhez szükséges műszeres, számítástechnikai infrastruktúrák megteremtését. Az EKB szakértőivel történt folyamatos konzultációk eredményeként megkezdődött a hamis bankjegyek és érmék vizsgálatára szolgáló "Bankjegy- és érmelaboratórium" műszerparkjának euró-specifikus fejlesztése.

A Magyar Nemzeti Bank bankjegyszakértői 2004 első negyedévében 2696 esetből származó 3139 darab forintbankjegyhamisítványt regisztráltak, ami mind az eset-, mind a darabszám tekintetében emelkedést jelent az elmúlt év hasonló időszakához képest. A növekedés ellenére

a hamisítás mértéke a készpénzforgalom biztonságát nem veszélyezteti.

Nyomdai úton hamisítványok nem készültek, az összes vizsgált hamisítványt irodai sokszorosító eszközzel (színes fénymásoló, nyomtató) állították elő. A további növekedés megakadályozása érdekében a korábbinál is szorosabb együttműködést alakítottunk ki a felderítésben illetékes hatóságokkal.

Az előző év hasonló időszakához viszonyítva a valutahamisítási esetek száma és a lefoglalt hamisítványok darabszáma is csökkent. Az euró hamisításának mértéke is csökkent, 2004 első három hónapjában mindössze 120 darab euróhamisítvány fordult elő, szemben az elmúlt év hasonló időszakában fellelt 503 darabbal.

Emlékpénzérme-kibocsátás

A XXVIII. nyári olimpiai játékok tiszteletére a Magyar Nemzeti Bank 2004. március 29-én 5000 forint névértékű ezüst emlékpénzermét bocsátott ki. Az emlékérméből 12 000 darab verhető, ebből 9 000 darab különleges, ún. proof technológiával.

VI. Fizetési rendszer

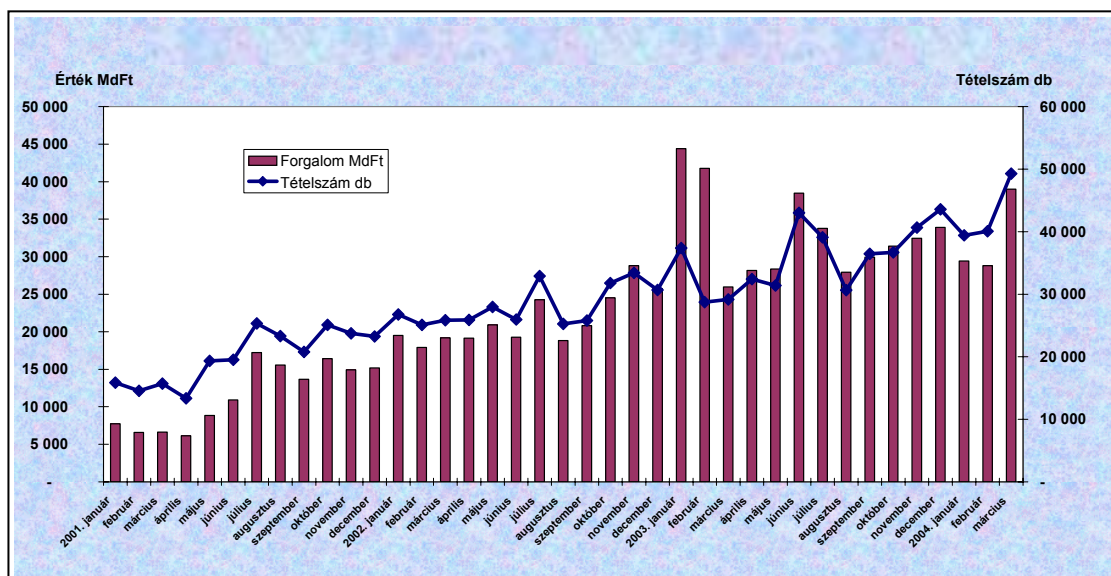
A VIBER forgalom alakulása

2004. év első három hónapjában a VIBER-ben elszámolt 129 ezer db fizetési megbízás értéke 97,2 billió (ezermilliárd) Ft volt. A tételszám az előző negyedévhez (121 ezer db) képest 6,5%-kal nőtt, míg a tranzakciók értéke (97,8 billió) 0,5%-kal csökkent. A 2003. év ugyanezen időszakának adatát a tételszám (95,3 ezer db) 35,4%-kal haladta meg, a forgalom értéke ugyanakkor (112,1 billió) 13,3%-kal csökkent. Ennek oka a múlt év eleji forint elleni spekuláció miatti forgalmi csúcs. A

negyedéven belül egyébként havi bontásban az első két hónap alacsony forgalmat produkált, míg a márciusi forgalom kiemelkedő volt. A VIBER 1999-es indulása óta idén március hónapban számolták el a legtöbb megbízást a rendszerben, a növekedés egyaránt jellemző volt a bank-to-bank, az ügyfél és a DVP tételekre. A forgalom értékét tekintve az eddigi abszolút csúcshónap 2003. januárja maradt.

Az elmúlt négy évre értékben és tétel-számban megfigyelhető fejlődés látható a következő ábrán.

2. ábra: A VIBER-ben lebonyolított fizetések értéke és darabszáma (2001. január-2004. március)

Az átlagos napi tételszám a vizsgált időszakban 2077 db, ami az előző negyedévhez (1923 db/nap) képest 8%-os növekedést jelent. A forgalom napi átlagos értéke a 2004. év első negyedévében 1568 milliárd forintot tett ki, szemben az előző negyedév (1552 milliárd Ft/nap) adatával, ami 1%-os emelkedést jelent.

2004 első negyedévében március 17-én számolták el a legtöbb megbízást a VIBER-ben, 2972 db tételt, a negyedév legmagasabb napi forgalma szintén ezen a napon 2408 milliárd forint volt.

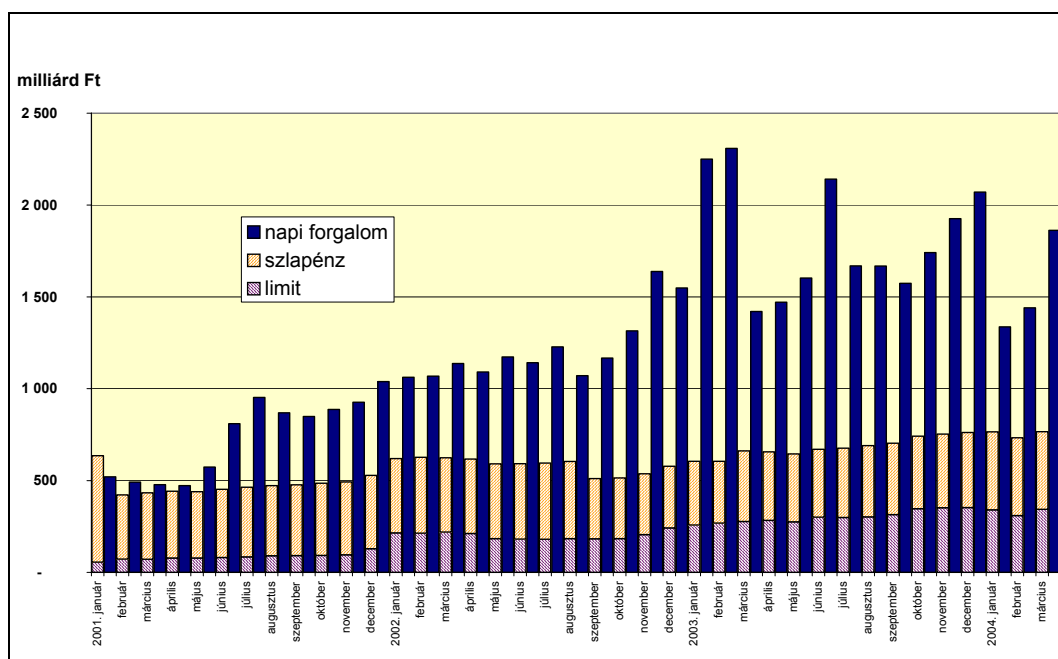
A bankok által igényelt napközi hitelkeret összege 2004 első negyedévében csökkent (az átlagos napi állomány 331 milliárd forint), az előző negyedévhez (351 milliárd forint) képest 5,7%-kal kevesebb. Az előző év azonos időszakához (268 milliárd forint) mérten 23,5%-kal igényeltek több hitelkeretet a bankok értékpapír ellenében, miközben az átlagos napi pénzforgalom 22,4%-kal csökkent 2003 első negyedévéhez képest, és 11,5%-kal csökkent az előző negyedévhez képest. A jelenség magyarázata a bankok óvatosabb likviditáskezelési politikájában kere-

sendő, különös tekintettel a múlt évi magas forgalmú időszakokban jelentkező likviditási problémákra.

A bankrendszer átlagos napi likviditásának és pénzforgalmának havi alakulását mutatja a következő grafikon. Az átlagos napi forgalom nem éri el a napi likviditás 2,5-szeresét (a forgalom és a likviditás aránya

az egyes hónapok átlagát számolva 1,75-1,96-2,43), míg ez az arány 2003 februárjában (legnagyobb forgalmú hónap) 3,8-es értéket mutatott. Az utolsó két negyedév tendenciája, hogy a bankok több limitet képeznek, mint a megelőző időszakokban, és valamelyest nőtt a számlapénzállomány is a kötelező tartalék alapját képező forrásállomány növekedése miatt.

3. ábra: A bankok napi átlagos likviditásának (számlapénz + limit) és pénzforgalmának összevetése (2001-2004. I.n.év)

Konzultáció a VIBER-tagokkal

Március 25-én került sor a VIBER tagjainak első találkozására. A rendszer felhasználói áttekintették a VIBER 2003-as forgalmát és működését jellemző adatokat, a legfontosabb változásokat, különös tekintettel az üzemidő módosítással kapcsolatban bevezetett új szabályokra. Rövid tájékoztatás hangzott el a monitorozási lehetőség kialakításának tervéről, valamint arról, hogy 2004. június 12-től a SWIFT a sima és csoportos, illetőleg az ezek automatikus feldolgozását lehetővé tévő üzenetek, azaz az MT102, MT102+, MT103 és MT103+ üzenetek formái érvényességét ellenőrizni fogja.

Szó volt a hitelesítő táblát érintő gyakorlati kérdésekről is, továbbá tájékoztatást kaptak a tagok arról, hogy az MNB TARGET2 rendszerben annak indulásától kezdődően tervez valós idejű bruttó elszámolási szolgáltatást nyújtani euró pénznemben.

VIBER üzemidő-hosszabbítása rendjének megváltoztatása

A VIBER működése során növekvő gyakorisággal fordult elő, hogy a VIBER-tagok kérése alapján az üzemidőt, illetve azon belül az ügyfelek által kezdeményezett fizetések befogadási határidejét meg kel-

lett hosszabbítani. A rendszer megbízható és hatékony működése szempontjából az MNB szükségesnek látta a korábinál szigorúbb gyakorlat kialakítását, ezért márciusban az Üzleti feltételek vonatkozó részének megváltoztatásáról döntött. Ennek értelmében a meghosszabbítás kérésére vonatkozó igényt minden esetben írásban kell benyújtani, azt indokolni kell, és a hosszabbítás időtartama nem haladhatja meg az egy órát. A meghosszabbítás lehetséges okait, a követendő technikai és likviditáskezelési eljárásokat tételesen tartalmazza az MNB új szabályozása. Kiemelten kezeli a szabályozás az értékpapír-elszámolás biztonságát, ezért a KELER hosszabbítási kérelmét minden esetben elfogadja.

Befejeződött a SWIFT migráció

A SWIFT által az uniós országokban bevezetett, az üzenetek érvényességének megállapítását szolgáló ellenőrzés szerves folytatása a tavalyi év folyamán végrehajtott MT100-as üzenettípusról az MT103-ra történő migrációnak és a május elsejével, az EU-integrációval beálló pénzforgalmi szabályozásbeli változásoknak. Az elmúlt esztendőben megkezdett SWIFTNet migráció 2004. március 9-ével befejeződött, amikortól is minden hazai bank a teljes üzenetforgalmát már a SWIFTNet-en bonyolítja le, és megszünteti az X25-ös szabvány szerinti kapcsolatot.

Konzultáció az EU-csatlakozásnak a pénzforgalomra gyakorolt hatásáról

2004. február 23-án tájékoztatóval egybekötött konzultációt szervezett bankok részére az MNB. Az esemény célja egyrészt az EU-csatlakozással hatályba lépő legfontosabb szabályozásbeli változások áttekintése, másrészt a jegybanknak a tagállamok közötti kisértékű euróátutalásokkal kapcsolatos elvárásainak ismertetése volt. A tájékoztató keretében a Pénzügyminisztérium képviselője felvázolta a pénzforgalommal kapcsolatos jogharmonizáció, illetőleg jogalkotás pillanatnyi helyzetét, míg az MNB képviselői előadásokat tartottak „A tagállamok kö-

zötti, euróban történő fizetésekről szóló 2560/2001/EK rendelet”-ről, a CRED-EURO szabványról, és az első páneurópai kisértékű euró fizetéseket elszámoló STEP2 rendszerről. Ez utóbbiról szólt a GIRO Rt. képviselőjének előadása is, felvázolva a központi bank és az elszámolóház által együttesen és külön-külön kialakítható lehetséges megoldásokat.

Az MNB elvárásait az alábbi pontokban foglalta össze:

- Minden hitelintézet rendelkezzen SWIFT BIC számmal 2004. december végéig
- Minden hitelintézet tüntesse fel a BIC és IBAN számot a forint és devizaszámla-kivonatokon
- A hitelintézetek tájékoztassák ügyfeleiket az euróátutalás küldésének és fogadásának új lehetőségeiről
- A hitelintézetek vizsgálják felül az euró átutalás esetén alkalmazott díjaikat és jutalékaikat az új elszámolási lehetőségek figyelembevételével
- Minden hitelintézet gondoskodjon indirekt STEP2 kapcsolatról 2005-re, amely bank illet nem biztosít, az számíthat arra, hogy forintra konvertálva fog átutalásokat kapni és nem tud illet küldeni.

Pénzfeldolgozó cégek az MNB bankjegyfeldolgozó központjában

A jegybankon kívüli pénzfeldolgozási tevékenység 1998. évi indulása óta először került sor szervezett formában a pénzfeldolgozó cégek főpénztári látogatására, amelynek célja az MNB-ben végzett gépi bankjegyfeldolgozás bemutatása volt.

A cégek képviselői közvetlenül érzékelték, hogy a nagy gépekkel való bankjegyfeldolgozás zavartalanságához miért fontos a bankjegyekkel kapcsolatos – a csomagalakítástól egészen a bankjegyek befizetéséig tartó – alaki előírások pontos betartása.

VII. Az MNB statisztikai tevékenysége

A 2004. évre érvényes adatszolgáltatásokat a jegybank a 3/2002. (PK. 16.) MNB rendeletben és a 2004. évi Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP) keretében rendelte el.

A naptári év kezdete mindig fontos időszak a statisztikában, mert az új adatgyűjtések indítása mellett erre az időszakra esik a jelentősebb módszertani változások bevezetése, illetve az év eleje a legalkalmasabb időszak a publikációk megújítására is.

Jelentősebb módszertani változtatásra a fizetésimérleg-statisztika esetében került sor: egyrészt – a nemzetközi módszertani szabványhoz igazodva – az MNB áttért az eredményszemléletű jövedelem-elszámolásra, másrészt a közvetlen tőkebefektetésekhez kapcsolódó újrabefektetett jövedelmek is bekerültek a fizetésimérleg-statisztikába. Az újrabefektetett jövedelmek elszámolásával előállított 2003. évi fizetésimérleg-adatokat, valamint az 1995-ig visszavezetett idősorokat 2004. március 31-én publikálta először az MNB. Ezzel a módszertani változtatással megszűnt az újrabefektetett jövedelmek el nem számolásából adódó eltérés a nemzeti számlák jövedelem- és pénzügyi számláitól. A ka-

matok eredményszemléletű elszámolása a 2004. június 30-i sajtóközleményben fog először megjelenni.

2004. I. negyedévében a monetáris statisztikák publikációjában is történt változás, a 2004. januári adatok közlésétől a kamatstatisztikák bővebb és részletesebb információkat tartalmaznak. A publikáció bővítése annak köszönhető, hogy már rendelkezésre állnak 1 naptári évre visszamenőleg az új, európai uniós követelményekkel harmonizált adatgyűjtések adatai.

A pénzügyiszámlák-statisztika területén 2004. I. negyedévében – az uniós követelményekkel összhangban – megtörtént a publikált idősorok kibővítése, 1995-ig történő visszavezetése. (A háztartások és az államháztartás esetében 1991-ig történt meg a visszavezetés.) Emellett az MNB első alkalommal szolgáltatott adatokat az államháztartás finanszírozására és az államadósságra vonatkozóan az ún. „Túlzott hiány eljárás” (EDP-jelentés: az államháztartás hiányára és az államadósságra vonatkozó, uniós módszertan szerint összeállított mutatók) keretében az Eurostatnak.